

Renskrivna anteckningar från MIMESBRUNNEN 2008

VAD ÄR MATHANTVERK?

Diskussionen utgick från definitionen som Eldrimners styrgrupp och personal har jobbat fram (se bredvid) samt en liten skrift som är sammanställd för att i första hand vara ett underlag för denna diskussion mathantverkare emellan. Vi tittade även på en film om mathantverk som Matskrået i Jämtland gjort. Skriften och filmen kommer ni att kunna hitta på Eldrimners hemsida så småningom.

Mathantverk är det mest grundläggande i Eldrimners verksamhet. Det är detta område som Eldrimner är bra på, tycker är mest angeläget och vill lägga sina resurser på. Det betyder inte att mathantverket hotar annan livsmedelsförädling eller att Eldrimner tycker att livsmedelsindustrin är fel. Det är viktigt att klargöra detta så att det inte blir missförstånd. Att Eldrimner ska jobba med förädling är helt klart, men i leden råvara och försäljning måste en begränsning finnas, vilket Eldrimner försöker göra med en bild (se brevid).

En definition av mathantverk behövs för att förklara vad det är och vad som gör det unikt i förhållande till industriprodukter. Den är viktig för att mathantverkare ska känna igen sig, för att förklara för konsumenter och beslutsfattare vad Eldrimner gör. Det är viktigt att ha skiljelinjer i olika situationer, t ex när företagare som inte är mathantverkare vill delta i mathantverkssammanhang som Smaklust eller SM i mathantverk. Diskussion är därför avgörande för framtiden eftersom det kommer att påverka hela mathantverksbranschen. Målet med grupparbetet var inte vara att komma fram till ett rätt svar – definitionen måste ständigt utvecklas och förstärkas. Företagarna höll med om att det bästa sättet att komma någon vart med definitionen av mathantverk är att diskutera. På så vis hittas en nivå som alla kan kalibrera sig efter. Därför är det viktigt att diskussionen upptas med jämna mellanrum.

Definitionen

Flera saker i mathantverksdefinitionen kan diskuteras vidare och förtydligas. Lyfts mening för mening ut är det lätt haka upp sig men de flesta verkade vara överens om sammanhanget. De flesta höll alltså med om att mathantverk handlar om bra smak, god kvalitet, unika produkter, djup kunskap, god kontakt med råvaruproducenter och varsamhet. Många industrier ställer också upp på dessa kriterier vilket gör arbetet med definitionen knepig. I industrin anpassas dock produkterna efter maskinerna, lagringstider förkortas och vattenhalter höjs för att få ut bättre pris. Detta gör inte mathantverkare – de anpassar sig efter vad som är bäst för produkterna. Maskiner kan ersätta tunga moment inom mathantverket, men inte kunskapen.

- En fråga uppstod om vad som menas med **traditionella produkter**. Många menade att traditioner kan vara relativt unga och att nysvenskar måste få bevara sin matkultur inom ramen för mathantverk.
- **Lokal råvara** är en annan svårighet. Deltagarna menade att mathantverkare vill ha samverkan med råvaruproducenter och god råvarukvalitet, men att sätta gränser som t ex Bondens Egen marknad som kräver att råvaran inte ska komma längre bort ifrån än 25 mil kan vara svårt. Dock kan krav på råvaran göra att djurhållning och odling påverkas i rätt riktning.
- Ordet **hälsosamt** bör användas med försiktighet. Det känns självklart att mindre tillsatser är hälsosammare, men vetenskapliga studier kan krävas för att kunna hävda det. Rena naturprodukter föreslogs istället.
- Ordet **kunskap** diskuterades då det går att göra bra produkter utan teoretisk kunskap även om man kanske inte vet varför man gör som man gör. Detta handlar om en annan sorts kunskap, praktisk kunskap, som också är viktig. Eldrimners utbildningsstrategi med trialt

lärande har visat att kombinationen av teori, praktik och passion lyfter mathantverket ytterligare. Det kan hjälpa dem som jobbat med praktiskt kunskap att förstå teorin bakom och varför det ibland blir fel.

- En fundering var om **volymen** sätter begränsningen för vad som är hantverk. Om den ökar samtidigt som hantverket bibehålls är den inte intressant menade många.
- I skriften finns en mening som måste formuleras om då det står att mathantverksföretag har ”**mycket dålig betalningsförmåga**” vilket signalerar att företagarna köper saker de inte har råd att betala för trots att det menas att de har liten budget.
- Det bör även förtydligas vad **handen** symboliserar, eftersom det är den som håller ihop hela mathantverket. För många visar handen på personlig omsorg vilket är något som datorerna och maskinerna som används inom industrin inte kan göra. Det är lätt för alla att ta till sig: ”mammans bullar kan ingen industri göra”. Många industrier vill gärna också använda sig av ”personlig omsorg” i sin marknadsföring. Skillnaden är då att det endast existerar i vissa delar av kedjan (t ex manuell utsortering av produkter eller vändning av ostar) – inte som i mathantverket under hela kedjan.

Användning av definitionen

Olika ”linjer” diskuterades. Det ansågs viktigt att alla ska vara välkomna till Eldrimner vilket ger möjlighet för alla att ta del av kunskapen. Även om Eldrimner bör vara inkluderande måste en gräns sättas inför Smaklustmässan/kartboken. I dessa sammanhang bör industrin inte få vara med. Det var inte många som trodde på regler, istället verkar principer som alla får följa efter sitt eget samvete vara att föredra. Det bästa är om företagarna själva bestämmer kriterierna, gärna branschvis. Många tyckte också att det vore bra om branschråden kunde vara avgörande i tveksamma fall. Det är lättare att acceptera att man inte får vara med om det är någon som har kunskap och underlag som bestämmer och även förklarar varför.

Däremot bör det finnas tydliga regler till SM i mathantverk som också kan vara ”strängare”. Varför vissa saker inte tillåts bör motiveras i reglerna och om någon blir nekad att delta i tävlingen är det viktigt att berätta varför och tala om att de är välkomna tillbaka om de ändrar sin produkt.

Märkning och kontroll

Några grupper hade diskuterat möjligheten till märkning. Ett förslag var att sätta upp kriterier och ge poäng på dessa. Bo på lantgård har ett liknande system. Det finns dock stora svårigheter med ett sådant system och risken finns att mathantverkarna tröttnar om det blir byråkratiskt. Om ”Eldrimner mathantverk” skyddas kan det användas som en märkning. Kriterier kan tas fram och de kan ändras över tiden. Denna diskussion har funnits tidigare utan att resultera i någon märkning, men om några år kan situationen se annorlunda ut.

Många menade att företagare själva förstår om de är mathantverkare eller inte så någon kontroll behövs inte. Om någon felaktigt hävdar att de är hantverksmässiga är det svårt att göra något åt det, förutom att de kan nekas att delta i mässan och kartboken. Industrin använder gärna mathantverksbilder för att sälja sina produkter och det är svårt att hindra dem från att göra det.

Marknad och konsument

Mathantverk är ett viktigt försäljningsargument/marknadsföring med många värden att konkurrera med. En grupp påpekade att konsumenternas röst saknas i Eldrimners verksamhet. Till en viss del fås konsumenternas perspektiv genom att företagarna har kontakt med sina kunder och genom juryarbetet SM för mathantverk då kockar och konsumenter bjuds in. Att

inrätta ett branschråd som representerar intresserade konsumenter skulle ge ännu mer kunskap om konsumentperspektivet. Ofta pratar både handeln och producenterna om vad konsumenterna tycker men de får inte komma till tals själva.